

BAKİ'NİN "SALDIN BENİ" REDİFLİ MUSAMMAT GAZELİ ÜZERİNE ÜSLUP İNCELEMESİ

A Stylistic Analysis On Baki's Musammat Ghazal With The Rhyme "Saldın Beni"

Umut Canberk

Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, canberkumutt@hotmail.com, orcid: 0009-0007-1867-976X

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 23.03.2024
Kabul/Accepted: 29.04.2024

DOI: 10.51592/kulliyat.1457540

Anahtar Kelimeler

Baki, gazel, üslup incelemesi, saldın beni.

Keywords

Baki, ghazal, stylistic analysis, saldın beni.

ÖZ

Bu çalışmada Baki'nin bir gazeli üzerine üslup çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile bir gazel ekseninde Baki'nin üslubu hakkında tespitler ortaya konulmuştur. Çalışma, giriş ve sonuç bölümleri hariç toplamda üç bölümden müteşekkildir. Birinci bölümde *Dil Özellikleri* başlığında manzumenin sesbilimsel, sözcüksel ve sözdizimsel özellikleri incelenmiştir. Sesbilimsel Özellikler başlığında gazelin ahenk unsurlarını oluşturan vezin, kafiye ve redif, ünlü ve ünsüz tekrarları ile seciye yer verilmiştir. Sözcüksel Özellikler başlığında gazeldeki kelime ve kelime gruplarının anlama katkısı, Sözdizimsel Özellikler başlığında ise cümle yapılarının anlam ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünü *Muhteva* başlığı oluşturmaktadır. Bu başlık altında her beyit önce nesir ve dil içi cümlelerine aktarılmış daha sonra bu beyitler detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Makalenin son bölümünü ise *Edebi Özellikler* başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde gazeldeki edebi sanatlar anlam ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise elde edilen bilgi ve bulgulara yer verilerek çalışma sonlandırılmıştır. Çalışmadaki amaç, Baki'nin bu gazelindeki üslubu hakkında okuyucuya bir fikir sunabilmektir.

ABSTRACT

In this study, a stylistic study was conducted on a ghazal of Bâqî. With this study, determinations about Bâqî's style on the axis of a ghazal have been put forward. The study consists of three chapters in total, excluding the introduction and conclusion. In the first part, under the title of language features of the ghazal, the phonological, lexical and syntactical features of the verse are analyzed. Phonological features include meter, rhyme and redif, vowel and consonant repetitions, and meter, which constitute the harmony elements of the ghazal. The contribution of the words and word groups in the ghazal to the meaning under the heading of Lexical Features, and the relationship between sentence structures and meaning under the heading of Syntactic Features. The second part of the study is titled Content. Under this heading, each couplet is first translated into prose and intralingual sentences and then explained in detail. The last part of the article is titled Literary Features. In this section, the literary arts in the ghazal are presented in relation to the meaning. In the conclusion section, the study is finalized with the information and findings obtained. The aim of the study is to provide the reader with an idea about Baki's style in this ghazal.

Atıf/Citation: Canberk, U. (2024), "Baki'nin Saldın Beni Redifli Musammat Gazeli Üzerine Üslup İncelemesi", *Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 15(Nisan), 33-47.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Umut Canberk, canberkumutt@hotmail.com

GİRİŞ

Günümüze kadar üslup kavramıyla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımların fazla olması üslup kelimesinin birçok alanda kullanılmasından kaynaklıdır. Üslup; ifade tarzı, tavır, yol, yöntem manalarına gelmektedir ve edebiyat teriminin dışında gerek gündelik konuşma dilinde gerek yazı dilinde bir ifade, ibare veya olaydan söz edilirken kişinin anlatma biçimi, konuşma tarzı onun üslubunu ortaya koymaktadır. Bir edebiyat terimi olarak ise üslup, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "Sanatçının görüş, duyuş ve anlayışındaki kendine özgü anlatış biçimi; biçem, hava, stil." ve "Bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi." şeklinde geçmektedir. İranlı edebiyat bilimci Sirus Şemissa, (1374: 13-14) üslubun tanımı için şöyle der: Üslup teriminin tam ve eksiksiz bir tanımını yapmak zordur. Fakat genel olarak üslup, bir şair ya da yazarın eserlerinde göze çarpan müşterek duygu ve özellikler bütünüdür. Diğer bir ifadeyle yine bir şair ya da yazarın eserlerinde bulunan ve okuyucunun dikkatini celbeden hususiyetlerdir.

Mum (2015: 106) ise üslup için şunları söyler:

Üslûp, her şeyden önce kişisel bir durum olduğundan herkesin iyi veya kötü, özgün veya başkalarınınkine az ya da çok benzeyen kişisel bir üslûbu vardır. Bir şairin veya yazarın eserlerinde bizim sıklıkla karşılaştığımız özelliklerin toplamına 'üslûp' diyoruz. Bir kimsenin kişisel üslûp özellikleri, başkalarının üslûp özelliklerinden farklılaştığı oranda orijinallik (özgünlük) vasfı kazanır. Herkesin bir üslûbu var olmakla birlikte, edebiyat tarihinde orijinal bir üslûba sahip olan şair sayısı çok fazla değildir.

Türk Dil Kurumunun üslup için yaptığı "Sanatçının görüş, duyuş ve anlayışındaki kendine özgü anlatış biçimi." tanımı çerçevesinde bu çalışmanın konusu şairin genel üslubunun değil sadece bu şiirdeki üslubunun incelenmesi zehinedir. Her ne kadar şairin bir gazeli üzerindeki üslup incelemesi onun genel üslubu hakkında bizlere fikir verse de herhangi bir şairin bütün şiirleri üzerine bir üslup incelemesi yapmak bir makalenin sınırlarını aşan bir durumdur. Nitekim Mum, (2015: 106) "Bir şairin genel üslubu hakkında konuşabilmek, şiirlerinin bütünü veya bütünü hakkında fikir verebilecek kadarını incelemeyi gerektirir." der.

Altı asırlık klasik edebiyatımızda her bir şairin bir üslubu vardır ve üslup alanında yapılan çalışmalar diğer konulara nazaran biraz daha mikro düzeydedir. Bu alanda Türkçe kaynakların niceliği çok azdır. Bu sebepten gazelin üslup incelemesinde Şemissa'nın *Külliyât-ı Sebki-şinâsî* isimli eseri ve Prof. Dr. Cafer Mum'un "Koca Ragıp Paşa'nın "Söyler" Redifli Gazeli Üzerine Üslup İncelemesi" başlıklı çalışması model alınmıştır.

Şemissa, (1374: 153) üslup incelemesi için "Bir metni dil, düşünce (içerik/muhteva) ve edebî bakış açılarından incelemek üslup incelemelerinin en sade ve en bilimsel yollarından biridir. Bu vesileyle bir metni oluşturan parçalara ulaşabilir ve metnin formunu, bu parçaların birbiriyle olan ilişkisine dikkat ederek elde edebiliriz." der.

Biz de üslup incelemesini yapacağımız gazelin dil, muhteva ve edebî hususiyetlerini inceleyeceğiz. Gazel Baki'nin Sabahattin Küçük tarafından hazırlanan ve Türk Dil Kurumu Yayınları tarafından yayımlanan *Baki Divanı*'ndan alınmıştır:

1. Hattum hisâbın bil didüñ gavgâlara salduñ beni
Zülfüm hayâlin kıl didüñ sevdâlara salduñ beni
2. Geh âb-veş giryân idüp geh bâd-veş püyân idüp
Mecnûn-ı ser-gerdân idüp sahrâlara salduñ beni
3. Vaslum dilersin çün didüñ lutf idüben olsun didüñ
Yarın didüñ bir gün didüñ ferdâlara salduñ beni
4. Yûsuf gibi 'izzetde sen Ya'kûb-veş mihnetde ben
Dil sâkin-i Beytü'l-hazen tenhâlara salduñ beni
5. Bâkî-sıfat virdüñ elem itdün gözüm yaşını yem
Kılduñ garîk-i bahr-i gam deryâlara salduñ beni

1. Dil Özellikleri

Bir manzumenin dil özelliklerini oluşturan unsurlar ses bilimsel (fonolojik-ahenk), sözcüksel (lugavî) ve söz dizimsel (sentaktik-nahvî) olmak üzere üç kısımda incelenebilir. Bir gazelin ahenk özelliklerini oluşturan unsurlar ise vezin, redif ve kafiye'dir. Bunların yanı sıra seci, iştikak, asonans ve aliterasyon da diğer ahenk unsurlarıdır.

1.1. Ses bilimsel/Ahenk Özellikleri

1.1.1. Vezin

Bir manzumenin dış musikisini oluşturan unsurlar vezin, redif ve kafiye; iç musikisini oluşturan unsurlar ise seci, cinas ve iştikak sanatlarıdır (Şemissa, 1374: 153). "Bakî'nin şiirlerinde de ses ve musiki önemli bir yere sahiptir. Onun gazellerinde dil, musikiye yaklaşırken kasidelerinde ve bazı beyitlerinde devrin askerî heybetinin bir başka ifadesi olan mehter musikisi hissedilir. Baki, aynı zamanda Türkçenin aruz veznindeki imale ve zihaf kusurlarını asgariye indiren şair olarak da kabul edilir (Şentürk, Kartal, 2016: 347)."

İncelemesini yapacağımız gazel, aruzun rezece bahrinden *müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Bu kalıp, %1,2 oran ile divan şiirinde çok tercih edilmemiştir. Bu kalıbı *müstef'ilâtün fâ'ilün müstef'ilâtün fâ'ilün* şeklinde taktî etmek de mümkündür. Ortasından iki eşit parçaya bölünebilmesi özelliğiyle musammat kaside ve gazeller bu kalıpla da söylenmiştir (İpekten, 2018: 210). On altı heceden oluşan bu kalıbın dört hecesi açık, on iki hecesi kapalıdır. Şiirin musikisi açısından açık hecenin tefilenin üçüncü hecesinde olması bir uyarıcıdır. Zira divan şiirinde çok fazla kullanılmayan dört müstef'ilün kalıbı kulağa aşına değildir, musikisi ve ritmi farklıdır.

1.1.1.1. Aruz İşlemleri

Manzumede toplamda on dört hecede imale-i maksûre yapılmıştır. Bunlardan üçü Farsça izafet kesresidir. Gazelde üç yerde imâle-i memdûde, dört yerde vasıl ve iki yerde sekt yapılmıştır. Aşağıda manzume üzerinde aruz işlemleri gösterilmiştir:¹

Beyit 1

Hattum hisâ/bın bil didüñ/ gavgâlara/ salduñ beni
↑
Zülfüm hayâ/lin kıl didüñ/ sevdâlara/ salduñ beni
↑

Beyit 2

Geh âb-veş/ giryân idüp/ geh bâd-veş /püyân idüp
→ * → *
Mecnûn-ı ser/-gerdân idüp/ sahrâlara/ salduñ beni
* ↑

Beyit 3

Vaslum diler/sin çün didüñ/ lutf idüben/ olsun didüñ
*↑
Yarın didün/ bir gün didüñ/ ferdâlara/ salduñ beni
↑ ↑

Beyit 4

Yûsuf gibi/ 'izzetde sen/ Ya'kûb-veş/ mihnetde ben
↑ →
Dil sâkin-i /Beytû'l-hazen/ tenhâlara/ salduñ beni
↑ ↑

Beyit 5

Bâkî-sıfat/ virdüñ elem/ itdün gözüm/ yaşını yem
↓ ↓ ↑↑
Kılduñ garî/k-i bahr-i gam/ deryâlara/ salduñ beni
↑ ↑ ↑

1.1.1.2. İmâle-i Maksûre

İmâle-i maksûre, kısa okunması gereken bir hecenin uzun okunmasıdır ve bu işlem, aslında aruz hatası sayılmakla birlikte buna her zaman göz yumulmuş ve şairlerce çokça da yapılmıştır. Hatta bu uygulamayı beyitteki anlamı güçlendirmek ve ahengi arttırmak için kullanan usta şairler de çıkmıştır (İpekten, 2018: 150). İmâle-i maksûre, genellikle bir kusur olarak görülmekle birlikte bazı durumlarda metne ahenk katan bir öge olarak da yer almıştır (Saraç, 2019: 211).

Gazelde imâle-i maksûre yapılan hecelerin şiirin musikisine ayrı bir renk kattığını düşünmekteyiz. Şiirin ahengine katkıda bulunduğunu düşündüğümüz imâle-i maksûreler aşağıdaki gibidir:

Manzumede imâle-i maksûre yapılan yerlere bakıldığında ağırlığın bütün beyitlerde ikinci mısraın üçüncü tefilesindeki yönelme hâl eklerinde olduğu görülmektedir. İmâle-i maksûrenin yukarıdaki tanımının aksine gazeldeki yönelme hâl eklerinin uzatılarak okunmasının vezin gereği değil, bilinçli bir şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Şair, bu ekleri uzatarak şiirin musikisine renk katmış ve bu ekle adeta aşığın durumunu diğer bir

¹ Aruz işlemlerinde; imâle-i maksûre için ↑, imâle-i memdûde için →, vasıl için * ve sekt için ↓ simgeleri kullanılmıştır.

ifadeyle feryadını yansıtmıştır. Manzume vezinli okunduğunda bu eklerin şiirin musikisine katkısı da ayrıca hissedilmektedir. Öte yandan Türkçede kelime vurgusunun genellikle son hecede olması bu hecenin duygu işlevini de açıkça ortaya koymaktadır.

Türkçede cümle vurgusunun fiil cümlelerinde yüklemden önceki ögede olduğu da göz önünde bulundurulduğunda *sal-* fiili/yüklemi ekseninde oluşturulan gazelde *gavgâlara, sevdâlara, sahrâlara, ferdâlara, tenhâlara ve deryâlara* kelimelerinin, buldukları cümlelerin vurgusunu taşıdıkları da göze çarpmaktadır. Hem cümle vurgularının bu kelimelerde olması hem de kelime vurgusundaki yönelme hâl ekinin uzatılarak okunması manzumenin ahengini ve musikisini daha iyi bir şekilde göstermektedir.

Üçüncü beytin ilk mısraının üçüncü tefilesini oluşturan zarf fiil öbeğindeki (*lutf idüben*) imâle-i maksûrenin vasıl ile birlikte yapıldığı görülmektedir. *-f* sesinin *-i* sesine bağlanarak *-fi* şeklinde uzatılarak okunması da şiirin musiki temposuna bir dinginlik sağlamış ve kulağa hoş gelen bir armoni oluşturmuştur.

Dördüncü beytin ilk mısraının birinci tefilesindeki (Yûsuf gibi) imâle-i maksûrenin de bilinçli bir şekilde yapıldığı görülür. Zira şair, *gibi* benzetme edatının son hecesini uzatarak hem ses bilimsel bir odak sağlamış hem de sevgilinin konumunu vurgulamıştır.

1.1.1.3. Vasıl (Ulama) ve İmâle-i Memdûde (Medd)

Vasıl ve imâle-i memdûde ayrı birer aruz işlemidir. Fakat manzumede bu iki işlemin birbirine ahenk bakımından paralel olarak yapıldığını düşündüğümüz için aynı başlıkta inceleme gereği duyduk.

Vasıl, aruzda sonu ünsüzle biten bir kelimeyi ünlü ile başlayan diğer kelimeye bağlayarak okumaktır. Bu, bir aruz kusuru değildir ve Türkçenin de doğal ses akışına uygundur (Saraç, 2018: 208). İmâle-i memdûde ise bir uzun heceyi ya da sonu iki ünsüz harfle veya hemze ile biten bir heceyi bir uzun bir kısa olmak üzere iki hece olarak okumak demektir. Bu, aruz kusuru sayılmadığı gibi şairlerce çok kez ahengi arttırmak için özellikle yapılmıştır (İpekten, 2018: 151).

Manzumede toplamda dört yerde vasıl üç yerde ise imâle-i memdûde yapılmıştır. Gazeldeki vasıllar bağlanmadan okunduğunda şiirin ahenginde bir olumsuzluk olacağı aşikârdır. Gazelde yapılan vasıllar şiirin musikisine hareketlilik getirmiştir. Özellikle ikinci beytin ikinci ve dördüncü tefilelerine dikkat edildiğinde vasıl ve imâle-i memdûdenin birbirinin peşi sıra yapıldığı görülmektedir. Bu tefilelerden önce yani birinci ve üçüncü tefilerlerde yapılan imâle-i memdûdelerle önce şiirin musikisine dinginlik sonra bu vasıllarla hareketlilik kazandırılmıştır. Aynı şekilde dördüncü beytin ilk mısraının üçüncü tefilesinde de bu dinginlik görülmektedir. Bahsini ettiğimiz mısradaki vasıl-imâle-i memdûde ilişkisi ve dördüncü beyitte yapılan imâle-i memdûdenin manzume ahengine katkısı müzik terimleriyle şu şekilde karşılanabilir:

Geh âb-veş *giryân idüp* **geh bâd-veş** *püyân idüp*

lento *vivace* **lento** *vivace*

(yavaş tempo) (hızlı tempo)

Ya'kûb-veş *mihnetde ben*

lento *vivace*

1.1.2. Kafiye ve Redif

Manzumenin kafiyesi -â sesidir ve sadece revî benzerliğinden dolayı mücerred kafiyedir. Redifi ise *-lara salduñ benî*'dir. Redif, iki ek ve iki kelime ile sağlanmıştır. Ek olan kısımlar, *-lar* çokluk eki ve *-a* yönelme hâl ekidir. Kelimeler ise *sal-* fiilinin görülen geçmiş zaman ikinci tekil çekimi olan *salduñ* ve birinci tekil zamiri *ben*'in belirtme hâl eki (-i) almış biçimidir.

Sal- fiilinin görülen geçmiş zamanla çekimlenmesi manzumenin muhtevasıyla alakalıdır. Görülen geçmiş zaman kipi, olayın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş ve tamamlanmış olduğunu gösterir. Bu kiple çekimlenmiş bir fiile, konuşan tank olmuştur ve bitmişlik onun gözleri önünde gerçekleştirmiştir (Korkmaz, 2009: 584). Bu manzumede de mütakellim olan aşğın yaşadığı bir durum anlatılmış, kudemâ tarzı da denen klasik üslubun en belirleyici unsurlarından olan sevgilinin aşğa yüz vermemesi, onu oyalaması ve aşğın gerçekleşmeyen vuslatı *sal-* fiili ekseninde işlenmiştir.

İncelediğimiz manzume bir musammat gazel örneğidir. Bu tür gazellerde iç kafiye genellikle ikinci beyitten itibaren yapılırken bu gazelde ilk beyitten başlanılarak her beyitte iç kafiye oluşturulmuştur. İç kafiye, bir gazel için önemli bir ahenk unsurudur. Bu kafiyelerin her beyitte değişmesi diğer bir ifadeyle her beyitteki iç kafiyenin farklı bir ses olması gazelin ahengini arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Manzumede iç kafiyeler aşağıda verilmiştir:

1. *Hattum hisâbın bil didüñ* gavgâlara salduñ beni

Zülfüm hayâlin kıl didüñ sevdâlara salduñ beni

"didüñ" redif, "-l" kafiye.

2. *Geh âb-veş giryân idüp* geh bâd-veş püyân idüp

Mecnûn-ı ser-gerdân idüp sahrâlara salduñ beni

"idüp" redif, "-ân" kafiye.

3. *Vaslum dilersin çün didüñ* lutf idüben olsun didüñ

Yarın didün bir gün didüñ ferdâlara salduñ beni

"didüñ" redif, "-ün" kafiye.

4. *Yûsuf gibi 'izzetde sen* Ya'kûb-veş mihnetde ben

Dil sâkin-i Beytü'l-hazen tenhâlara salduñ beni

"-en" kafiye.

5. *Bâkî-sıfat virdüñ elem* itdün gözüm yaşını yem

Kılduñ garîk-i bahr-i gam deryâlara salduñ beni

"-m" kafiye.

1.1.3. Ünlü ve Ünsüz Tekrarları (Asonans ve Aliterasyon)

Bir şiirdeki ünlü (asonas) ve ünsüz (aliterasyon) tekrarlarının şiirin ahengine katkısı, ses ve müzik açısından kıymetlidir. Manzumede 157 ünlü ve 233 ünsüz olmak üzere toplamda 390 ses bulunmaktadır. İmâle-i memdûde

yapılan ikinci ve dördüncü beytin birinci mısraları hariç diğer mısraların tamamında 16 hece bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda manzumede en çok tekrar edilen ünlü ve ünsüzlere yer verilmiştir:

Ünlüler	Sayısı	Ünsüzler	Sayısı
-i	34	-d	34
-e	31	-n	28
-a	31	-l	24
-ü	19	-b	18
-â	15	-s	17
-u	12	-g	11
-ı	8	-ñ	13
-î	2	-y	10
-û	3		
-o	1		
-ö	1		

Tablo 1. Ünlü ve Ünsüzler

Yukarıdaki tabloda en çok tekrarlanan seslere dikkat edildiğinde bu seslerin; manzumenin redif, kafiye ve iç kafiyelerinde ağırlıklı olarak geçtiği gözlemlenmektedir. Bu seslerden hareketle kafiye ve rediflerin manzumenin musikisine doğrudan tesiri olduğu görülmektedir. Diğer taraftan ünsüz harf çeşitliliğinin fazla olması; *-d, -n, -l -b* ünsüzlerinin manzumenin bütün mısralarında tekrar edilmesi yine manzumenin musikisi için uyarıcı bir niteliktedir. Macit, bu konuda (1996: 71-72) şairlerin tercih ettikleri seslerle mizaçları arasında bir alanın olup olmadığı katıyet kazanmamakla birlikte belli seslerin yoğun olarak kullanılmasının ahengi sağlama kaygısını aşan bir yanı olduğunu söylemektedir.

1.1.4. Seci

Yukarıda da söylenildiği üzere seci, bir ibare veya manzumenin iç musikisi için önemli bir ahenk unsurudur. Secinin, söz öbekleri arasında simetrik bir denge oluşturduğu muhakkaktır. Gazeldeki seciler şu şekildedir: *Hattum hisâb[in]* ile *zülfüm hayâl[in]* ibaresinde bulunan kelimeler arasında karşılıklı olarak revî ve vezin yönünden bir uyum olduğundan murassa seci (tarsi) ve tekrarlanan son harften önceki harfin de aynı olmasından kaynaklı iltizam vardır. *Giryân-gerdân* kelimeleri aynı vezinde oldukları için mütevazi seci vardır. *Giryân* ve *püyân* kelimeleri arasında son harflerinin aynı olmasından mutarraf seci ve bu iki kelimedeki revîlerden önceki seslerin de aynı olması yine iltizamı vermektedir. *İzzet* ve *mihnet* kelimelerinin revî harflerinin yanı sıra aynı vezinde olduklarından bu iki kelime arasında da mütevazi seci bulunmaktadır.

Manzumedeki seci sayısının fazla olması kelime ve kelime gruplarının birbiriyle bir uyum içerisinde olmasından kaynaklıdır. Seciden kaynaklı bu uyum, gazelin iç musikisi adına kıymetli bir unsur olmasının yanı sıra anlatımdaki güçlü selaseti ortaya koyan farklı bir öge olarak da görülmektedir.

1.2. Sözcüksel (Lugavî) Özellikler

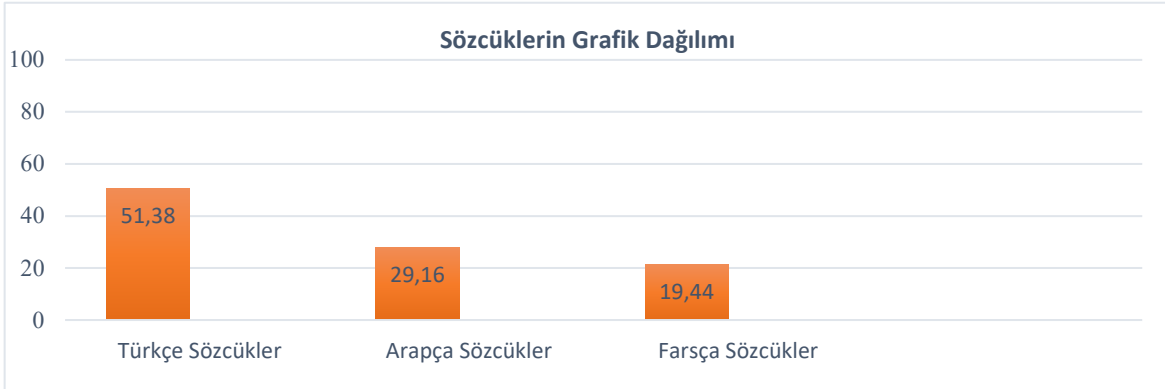
1.2.1. Sözcük/Kelime

İncelediğimiz manzumede toplamda, edat ve bağlaçlar dahil, 72 sözcük vardır. Bu sözcüklerden 14'ü Farsça kökenli, 21'i Arapça kökenli ve 37'si Türkçedir. Arapça sözcüklerden üçü özel isimdir. Türkçe sözcük tasarrufunun Arapça ve Farsça sözcük tasarrufundan fazla olması, şairin Türkçeyi aruza uygulamadaki ustalığını göstermektedir. 37 Türkçe kelime, manzumenin yalın bir söyleyişte olduğuna işaret ederken şiir musikisinin önemli bir kısmının bu sözcükler aracılığıyla sağlandığını da söylemek mümkündür. Manzumede kullanılan Türkçe, Arapça ve Farsça sözcükler ile bu sözcüklerin grafik dağılımı aşağıdaki gibidir:

1.2.1.1. Türkçe Sözcükler: Bil, didün (5), saldun (6), beni (6), kıl, idüp (3), dilersin, idüben, olsun, yarın, bir, gün, gibi, beni, sen, ben, virdün, etdün, gözüm, yaşını, kıldun.

1.2.1.2. Arapça Kökenli Sözcükler: Hatt, hisâb, hayâl, Mecnûn, sahrâ, vasl, lutf, Yûsuf, izzet, Yakûb, mihnet, sâkin, beyt, hazen, Bâkî, sıfat, elem, garîk, bahr, yemm, gam.

1.2.1.3. Farsça Kökenli Sözcükler: Gavgâ, zülf, sevdâ, geh...geh, âb, giryân, bâd, püyân, ser-gerdân, çün, ferdâ, dil, tenhâ, deryâ.

Grafik 1. Sözcüklerin Dağılımı

1.2.3. Sözcük/Kelime Grupları

Kelime grubu; birden fazla kelimeyi içine alan, yapı ve anlamında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Kelime grubu için birden fazla kelime birtakım kaidelerle belirli bir düzen içerisinde yan yana getirilir. Böylece kelime grubunun yapısında bir bütünlük hasil olur. Bu bütünlük, özellikle mana bakımından göze çarpar. Kelime grubu tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir (Ergin 2013: 374).

Manzumede anlam bütünlüğünü oluşturan kelime gruplarını isim tamlamaları, birleşik sıfat ve fiiller ile fiilimsi, edat ve bağlama grupları oluşturmaktadır.

1.2.3.1. İsim Tamlamaları

Gazelde 3 Türkçe, 2 Farsça ve 1 Arapça olmak üzere toplamda 6 isim tamlaması kullanılmıştır:

Türkçe isim tamlamalarından birincisi, iki Arapça sözcükle; ikincisi, bir Farsça bir Arapça sözcükle; sonuncusu ise iki Türkçe sözcükle oluşturulmuştur: *hattum hisâbı, zülfüm hayâli, gözüm yaşı*.

Bu tamlamalara yapısal açıdan bakıldığında tamlayan ekinin düşürüldüğü görülür. Bu sebepten yukarıda geçen isim tamlamalarının türü belirtisiz isim tamlamasıdır.

Manzumede Farsça isim tamlamalarını oluşturan sözcüklerin tamamı Arapçadır: *sâkin-i beytü'l-hazen, garîk-i bahr-i gam*.

Gazeldeki Arapça isim tamlaması, Farsça bir sözcükle tamlamaya girerek oluşturulmuştur: *sâkin-i beytü'l-hazen*.

1.2.3.2. Birleşik Sözcükler (Sıfat ve Fiiller) ve Fiilimsi, Edat ve Bağlama Grupları

Klasik Türk şiiri ve nesrinde birleşik sözcüklerin kullanımı yaygındır. Gerek ahenk gerek mana için bu yapıdaki sözcüklere sıkça başvurulmuştur. Bu gazelde birleşik sıfat ve fiiller görülmektedir. Gazelde bir adet birleşik sıfat vardır ve bu birleşik sıfat Farsça kurala göre oluşturulmuştur: *Bâkî-sıfat*.

Manzumede iki birleşik fiil kullanılmıştır. Bunlardan biri *et-* diğeri ise *kıl-* yardımcı fiili ile oluşturulmuştur. Zeynep Korkmaz, (2009: 150) bu iki yardımcı fiilin ad ve sıfatları fiil durumuna geçirme görevi yüklediğini söyler. Manzumede kullanılan birleşik fiillere bakıldığında *et-* yardımcı fiili bir ismi, *kıl-* yardımcı fiili ise bir Farsça isim tamlamasını fiil/yüklem durumuna getirmiştir. Aynı zamanda bu iki yardımcı fiil devrik olarak kullanılmıştır: *it[dün] gözüm yaşını yem, kıl[dın] garîk-i bahr-i gam*.

Devrik cümlede yüklem sona bulunmamasından dolayı ona kendi doğal öneminden fazlası verilmiş olur. Bu tarz cümlelerde duygu aktarımı yoğun olarak hissedilir ve böylece yüklem; mütekellimin ruh hâlini, heyecan ve duygusunu, yargısını yansıtır (Saraç, 2016: 69). Anlam bakımından gazeldeki devrik cümlelere dikkat edildiğinde aşık, önce yardımcı fiil olan *it-* (*et-*) eylemini söyleyerek yüklem kendi tabii öneminden fazlasının verilmesinden kaynaklı muhatapta “ne ettin, neyi ettin?” sorularını akla getirecek bir merak uyandırmıştır. Daha sonra ise bu merakı *gözüm yaşını yem* (gözyaşımı denize döndürdün) ibaresiyle gidermiştir. *Kıl[dın] garîk-i bahr-i gam* ibaresi için de aynı durum söz konusudur. Aşık, *kıl-* yardımcı eylemi ile oluşturduğu merakı *garîk-i bahr-i gam* (gam denizinde boğulma) ifadesiyle bir sonuca bağlamıştır.

Gazelde sadece zarf fiil grubu kullanılmıştır: *âb-veş giryân idüp, bâd-veş püyân idüp, Mecnûn- ser-gerdân idüp, lutf iduben*.

Gazelde bir yerde bağlama ve bir yerde de edat grubu vardır: *Yûsuf gibi*, edat grubu; **geh âb-veş giryân idüp geh bâd-veş püyân idüp** ise bağlama grubudur.

1.3. Söz dizimsel (Sentaktik-Nahvî) Özellikler

1.3.1. Cümle

Beş beyitlik manzumede toplamda 16 cümle vardır. Birinci beyit 4, ikinci beyit 1, üçüncü beyit 3, dördüncü beyit 4 ve beşinci beyit 4 cümleden müteşekkildir. Cümlelerin fazla olması şiirdeki konunun ağırlıklı olarak sevgilinin konuşTURULUP işlenmesinden kaynaklıdır. Bu sebeple de iç içe birleşik cümlelerin sayısı fazladır. Bu tür cümlelerde bir cümle başka bir cümlenin bir unsuru veya cümle içinde bir isim unsuru durumunda bulunur. Ayrıca bu tip cümlelerde genellikle aktarılan cümle *de-* fiili ekseninde ortaya konur (Ergin, 2013: 406). Cümlelerin özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Beyit 1, Mısra 1	Hattum hisâbın bil didüñ	Fiil c., olumlu c., kurallı c., iç içe birleşik. c.
Beyit 1, Mısra 1	gavgâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.
Beyit 1, Mısra 2	Zülfüm hayâlin kıl didüñ	Fiil c., olumlu c., kurallı c., iç içe birleşik. c.
Beyit 1, Mısra 2	sevdâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.
Beyit 2	Geh âb-veş giryân idüp geh bâd-veş püyân idüp Mecnûn-ı ser-gerdân idüp sahrâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., girişik birleşik.
Beyit 3, Mısra 1	Vaslum dilersin çün didüñ	Fiil c., olumlu c., kurallı c., iç içe birleşik. c.
Beyit 3, Mısra 1	lutf idüben olsun didüñ	Fiil c., olumlu c., kurallı c., iç içe birleşik. c.
Beyit 3, Mısra 2	Yarın didün bir gün didüñ ferdâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., iç içe birleşik. c.
Beyit 4, Mısra 1	Yûsuf gibi 'izzetde sen	İsim c., olumlu c., kurallı c., basit c.
Beyit 4, Mısra 1	Ya'kûb-veş mihnetde ben	İsim c., olumlu c., kurallı c., basit c.
Beyit 4, Mısra 2	Dil sâkin-i Beytül-hazen	İsim c., olumlu c., kurallı c., basit c.
Beyit 4, Mısra 2	tenhâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.

Beyit 5, Mısra 1	Bâkî-sıfat virdüñ elem	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.
Beyit 5, Mısra 1	itdün gözüm yaşını yem	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.
Beyit 5, Mısra 2	Kılduñ garîk-i bahr-i gam	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.
Beyit 5, Mısra 2	deryâlara salduñ beni	Fiil c., olumlu c., devrik c., basit c.

Tablo 2. Cümle Özellikleri

2. Muhteva Özellikleri

2.1. Beyitlerin Nesir ve Dil İçi Çevirisi

Beyit 1: Nesre çeviri: Hattum hisâbın bil didüñ, beni gavgâlara salduñ. Zülfüm hayâlin kıl didüñ, beni sevdâlara salduñ.

Dil içi çeviri: Yüzümdeki ayva tüyelerinin hesabını bil dedin, beni kavgalara saldın. Zülfümü hayal et dedin, beni sevdalara saldın.

Beyit 2: Nesre çeviri: Geh âb-veş giryân idüp, geh bâd-veş püyân idüp, Mecnûn-ı ser-gerdân idüp beni sahrâlara salduñ.

Dil içi çeviri: Bazen sel gibi ağlatıp bazen yel gibi koşturup, başı dönmüş Mecnun'a çevirip beni çöllere saldın.

Beyit 3: Nesre çeviri: Çün vaslum dilersin didüñ lutf idüben olsun didüñ, yarın didün; bir gün didüñ, ferdâlara salduñ beni.

Dil içi çeviri: Mademki "Bana kavuşmak istersin." dedin; lutfedip "Olsun." dedin. Yarın dedin, bir gün dedin; beni yarınlara bıraktın.

Beyit 4: Nesre çeviri: Sen Yûsuf gibi 'izzetde, ben Ya'kûb-veş mihnetde. Dil sâkin-i Beytül-hazen beni tenhâlara salduñ.

Dil içi çeviri: Sen Yusuf gibi izzettesin, ben Yakub gibi mihnetteyim. Gönül, yas evine kapanıp kaldı, beni yalnız bıraktın.

Beyit 5: Nesre çeviri: Bâkî-sıfat elem virdüñ, gözüm yaşını yem itdün, garîk-i bahr-i gam kılduñ, beni deryâlara salduñ.

Dil içi çeviri: Baki gibi elem verdin, gözüm yaşını denize döndürdün. Beni gam denizinde boğup deryalara saldın.

2.2. Muhteva

Gazel, aşıkane bir gazeldir. Gazelin geneline bakıldığında konu, *sal-* fiili ekseninde işlenmiştir. Eylemlerin merkezinde işten etkilenen yani *meful* olarak "ben" vardır. İş yapan yani *fail* ise şiirdeki muhataptır/sevgilidir. Yine *sal-* eyleminden hareketle metnin tamamında aşğın sürgünü anlatılmaktadır. Sevgilinin aşğa yüz

vermemesi, onu oyalaması, vuslatının gerçekleşmemesi gibi klasik edebiyatın asıl temalarından biri olan istig'na, gazelin ana hatlarını oluşturmuştur. Burada beyit beyit gazelin muhtevası verilecektir.

Manzumenin ilk beytinde sevgili konuşturulmuş ve konu bu bağlam üzerinden hatt ve zülf uzuvları çerçevesinde işlenmiştir. Bunlar klasik üslubun yansımalarıdır. Sevgilinin "Hattum hisâbın bil." demesi aşık için eziyettir. Nitekim hatt, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleridir. Bazen bir güzellik unsuru bazen de sevgilinin cemalini örten bir perdedir. Burada *hatt'ın*, *hisab* sözcüğüyle tamlama oluşturması sevgilinin yanağındaki ayva tüylerinin hesapsız ve sayısız olmasıyla alakalıdır. *Öğren-* manasında kullanılan *bil-* fiili ekseninde aşık, bunları saymaya giriştiği an kendisini bir "kavga"nın içinde bulacaktır. Mısra sonundaki "gavgâlara sal-" eylemi de bu durumu açıklamaktadır. Beytin ikinci mısraı yine sevgilinin "Zülfüm hayâlin kıl." cümlesi ile başlar. *Zülf*, sevgilinin saçıdır. Rengi siyah, kokusu misktir. Aşık, sevgilinin saçının hayaliyle yaşar. Bu durum da beyitte *zülfüm hayalin* terkihiyle işlenmiştir. Buradaki "sevdâ" sözcüğünde iham sanatı vardır. Kelime iki manaya gelecek şekilde kullanılmıştır. İlk manası Arapça "kara, siyah" manasına gelen "sevdâ" iken ikinci manası Farsça "aşk, sevgi" manalarına gelen "sevdâ"dır. Görüldüğü üzere beytin bağlamına her iki mana da uymaktadır. Aşık, "sevdalara saldı beni" derken sevgilinin saçlarının karanlığında kaybolur ya da hayaliyle yaşadığı zülfün aşkına dalar.

Kudema tarzının genel hatlarını gazelin ikinci beytinde de görürüz. Beytin teması, yine *sal-* fiili çizgisindedir. Beytin ilk mısraında aşığın döktüğü gözyaşlarıyla ve sürgünüyle karşılaşırız. Divan şiirinde aşığın gözyaşları mübalağalı bir şekilde karşımıza çıkar. Maşukun istig'nası aşığa gözyaşları döktürür. Aşık, sevgilinin nazından bazen kanlı gözyaşları döker bazen de seller kadar çok gözyaşı akıtır. Maşukun aşığı oyalaması, ona yüz vermemesi, vuslat ümidi verip peşinden koşturması ve bunun nihayetinde aşığın Mecnun gibi çöllere düşmesi bu beyitte Leyla ile Mecnun hikâyesine telmihte bulunarak işlenmiştir.

Üçüncü beytin ana teması vuslattır ve beyitteki "ferdâlara sal-" eylemi ertelemek, yarınlara bırakmak manasındadır. Vuslat, kavuşmak demektir. Divan şiirinde aşık ile maşukun vuslatı gerçekleşmez. Aşık; vuslata ermek ister, sevgili ise onu oyalır. Vuslat gerçekleşmedikçe aşığın özlemi alevlenir. Tüm bunların gazelde yine sevgiliyi konuşturma yoluyla işlendiğini görürüz. Sevgilinin "Vaslum dilersin, olsun" demesi, aşık için bir vuslat ümididir. Fakat ikinci mısra da bu ümidin yerini "Yarın didün bir gün didüñ ferdâlara salduñ beni" mısrasıyla yarınlara bırakılıp ertelenmenin aldığını görürüz.

Gazelin dördüncü beytinde telmih sanatıyla birlikte aşık ve maşukun konumu Hz. Yusuf ve Hz. Yakup'a teşbih yoluyla işlenmiştir. Divan şiirinde Yusuf Peygamber, daha çok yüz güzelliği ve iffetiyle karşımıza çıksa da onun kardeşleri tarafından kiskanılması, kuyuya atılması, köle olarak satılması, Mısır'a aziz olması, Züleyha'nın aşkına mukabil iffetini koruması, bir iftira nihayetinde zindanlara atılması gibi konularla da işlenmiştir. Bu beyitte sevgili, Hz. Yusuf'a teşbih edilmiştir. Onun Mısır'a aziz olması ve büyük bir mertebeye yükselmesi konum olarak sevgili ile aynıdır. Nitekim sevgili sultan, aşık ise kuldur. Yakup Peygamber ise oğlu Hz. Yusuf'tan ayrı düştükten sonra çektiği sıkıntı ve üzüntülerle bilinmektedir. Klasik Türk şiirinde şâirler/aşıklar, kendi ömürleri ile oğlu Yusuf'tan ayrı düşen, ona olan hasretinden sürekli gözyaşları akıtan Hz. Yakup'un ömrü arasında ilişki kurmuşlar, aynı şekilde sevgililerini de Yusuf Peygamber'e benzetmişlerdir. Hz. Yakup'un acı ve kederle çekildiği ev de divan şiirinde

“Beytü’l-hazen, Külbe-i ahzan, Beyt-i ahzân” terkipleriyle geçmektedir. Hz.Yakup’a telmihte bulunulan manzumelerde genellikle Yakup Peygamber’in, oğlu Yusuf ile bir arada anıldığına şahit olmaktayız. Tüm bunların ışığında aşık, sevgilisinin Hz. Yusuf gibi izzet sahibi olduğunu söyleyerek onu Hz. Yusuf’a, kendisini de hasret ve ayrılıktan çektiği sıkıntılardan ötürü Hz. Yakup’a benzetmiştir. Öte yandan beyitteki “tenhâlara sal-” eylemi yalnız bırakmak manasındadır. Aşık, gönlünü Hz. Yakup’un ayrılık acısından gözlerini kaybettiği yer olan “beytü’l-hazen” olarak görmüş ve burada sevgili tarafından yalnızlığa terk edilmiştir.

Gazelin son beytinde aşık, maşukun kendisine istiğna sebebiyle verdiği elemin nihayetinde döktüğü gözyaşlarının mübalağalı bir anlatımla bir denize döndüğünü dile getirmektedir. Bu durum gazelin ikinci beytinde “âb-veş giryân idüp” ibaresiyle de işlenmiştir. Bu durumun, klasik üslubun en belirgin ve yaygın temalarından biri olduğu aşıkârdır. Öte yandan aşık, beytin ikinci mısraında soyut bir sözcük olan “gam” kelimesini deniz manasına gelen “bahr” kelimesiyle somutlaştırıp ya da diğer bir ifadeyle gam’ı denize teşbih edip bu deniz içerisinde boğulduğunu ifade etmiştir.

Tüm bunlarla birlikte gazelin geneline bakıldığında maşukun istiğnası görülmektedir. Maşuk, müstağnidir; aşığa yüz vermez. Manzumenin tamamı maşukun nazı ve aşığı oyalaması kesitinde kurulmuştur. Özellikle iç içe birleşik cümlelerle kurulan gazelin birinci ve üçüncü beytinde sevgilinin aşığa vuslat ümidi verdiği fakat bu vuslatın gerçekleşmediği temaları işlenmiştir. Aşık, kendisinin ve maşukunun konumunu teşbih yoluyla adlandırmıştır. Gazelde kendisini aşkıdan başı dönen Mecnun’a ve çekilen sıkıntı bakımından da Hz. Yakup’a teşbih eden aşık, sevgiliyi ise itibar ve izzet bakımından Hz.Yusuf’â teşbih etmektedir. Sonuç olarak manzumenin muhtevası klasik üslubun sıkça işlenen temalarından olan istiğna makamıdır. Bundan kaynaklı aşığın sürgünü, çektiği sıkıntılar, vuslat ümidiyle döktüğü gözyaşları gazelde *sal-* eylemi çizgisinde işlenmiştir.

3. Edebî Özellikler

Bir şair, şiirini söylerken ortaya çıkan edebî sanatlar her zaman şüuri olmadığı gibi bazen de gayr-i iradi bir şekilde belirir. Nitekim şair, okurun düşündüğü ve anladığı şeyleri kimi zaman iradesi dışında yazarken edebî sanatları düşünmez ve böyle bir gaye de gütmez.

Edebî özelliklerden maksat, bir edebiyat metnini diğer metinlerden ayıran tüm özelliklerdir (Mum, 2018: 14). Manzumenin musikisi, Türkçe kelimelerdeki aruz uyumu, aruz işlemlerinin şiir musikisine katkısı; tercih edilen kelime, kelime grupları ve cümle yapıları ile manzumenin muhtevası, şiirin edebi cihetini güçlü kılan özelliklerdir. Tüm bunların yanında bir şiirdeki edebî sanatlar da o şiirin edebî yönünü güçlendiren farklı bir hususiyettir (Mum, 2018: 14). Gazelde tespit edilen edebî sanatlar aşağıda verilmiştir.²

3.1. İham: Beytin ilk mısraında görülen “sevdâ” sözcüğü mana bakımından hem aşk hem de kara olarak beyte muvafıktır. Her iki kullanım da beytin anlamına uygun düşeceğinden *iham* sanatı vardır.

² Seci sanatıyla ilgili tespitler “Ahenk Unsurları” başlığı altında bahsedildiğinden burada tekrar söylenme gereği duyulmamıştır.

3.2. Teşbih: İkinci beytin ilk mısraındaki "Geh âb-veş giryân idüp" ifadesinde gözyaşı, akan bir suya; "geh bâd-veş püyân idüp" anlatımında ise aşğın koşması rüzgâra teşbih edilmiştir. Bu iki ibarenin de benzetme edatı "veş"tir ve benzetme yönü söylenmemiştir. Dolayısıyla her iki anlatımda da *teşbih-i mücmel* vardır.

İkinci beyitte aşık, kendisini aşkından başı dönmüş Mecnun'a (Mecnûn-ı ser-gerdân) benzetmektedir. Benzeyen (müşebbeh) aşık, kendisine benzetilen (müşebbehü-bih) ise Mecnun'dur. Teşbih unsurlarından sadece bu iki unsur bulunduğundan *teşbih-i belîğ* sanatı yapılmıştır.

Dördüncü beyitte "Yûsuf gibi 'izzetde sen" ibaresinde sevgili, Yusuf Peygamber'e benzetilmiştir. Benzetme yönü "izzet" benzetme edatı ise "gibi"dir. Aynı şekilde "Ya'kûb-veş mihnetde ben" ibaresinde aşık, kendisini "Hz. Yakup"a benzetmiştir. Benzetme yönü "mihnet" edatı ise "veş"tir. Bu iki ibarede de teşbih unsurlarının tamamı bulunduğundan *teşbih-i mufassal* vardır.

Dördüncü beytin ikinci mısraında görülen "Dil sâkin-i Beytül-hazen" cümlesinde aşık, gönlünü Hz. Yakup'un, oğlu Hz. Yusuf'tan ayrı düştükten sonra keder ve ıstırap içerisinde geçirdiği eve benzetmektedir. Benzetme unsurlarından sadece benzeyen ve kendisine benzetilen söylendiğinden *teşbih-i belîğ* vardır.

Beşinci beytin ikinci mısraında bulunan "garîk-i bahr-i gam" terkinde ise gam, bir denize benzetilmiştir. Teşbih unsurlarından sadece benzeyen ve kendisine benzetilen söylendiğinden *teşbih-i belîğ* vardır.

3.3. Telmih: İkinci beytin ikinci mısraında geçen "Mecnûn-ı ser-gerdân" terkinde *Leylâ ile Mecnûn* hikâyesine hatırlatma vardır. Dördüncü beyitte ise *Hz. Yusuf ve Hz. Yakup* Peygamberlere telmih vardır. Dördüncü beyitteki telmih "izzet, mihnet" sözcükleri ve "beytül-hazen" terkindeyle daha da belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Gazelin geneline bakıldığında üç tür edebi sanat dikkati çekmektedir. *Sevdâ* sözcüğündeki *iham* sanatının anlama katkısı hem kara hem de aşk manalarını vermesi bakımından önemlidir. Öte yandan gazelin teşbih ve türleri açısından zengin olduğu görülmektedir. Altı teşbihten üçü teşbih-i belîğ, ikisi teşbih-i mufassal, biri ise teşbih-i mücmeldir. Teşbih-i belîğlerin tamamı aşğın durumunu bildirmektedir. Teşbih-i mufassallara bakıldığında *Yûsuf gibi 'izzetde sen* ibaresiyle sevgilinin, *Ya'kûb-veş mihnetde ben* söylemiyle de aşğın konumu anlatılmıştır. Teşbih-i mücmelde ise sevgilinin aşığı peşinden koşturması ve ona gözyaşı döktürmesi temaları görülmektedir.

SONUÇ

Üslup incelemesini yaptığımız Baki'nin bu gazelinde; vezin, kafiye ve redifin şiirin musikisi için önemli olduğu görülmüştür. Manzumenin bir musammat gazel olması, her beyitte iki farklı kafiye bulunması kulakta müzikal bir zevk oluşturmuştur. Tercih edilen iç kafiye ile aruz işlemlerinin şiir ahengine katkısı özellikle imale-i memdûde ve vasıl işlemlerinin şiir musikisi için bir anahtar olduğu saptanmış ve kusur olarak görülen bu işlemlerin estetik birer unsur olarak tercih edildiği görülmüştür. Gazelin ünlü ve ünsüz tekrarları, ünsüz harf çeşidi ve seci kullanımı açısından zengin olması gazelin ahengini arttıran unsurlar olduğu anlaşılmıştır. Şiirin aşıkane gazel özelliği ile Türkçe kelimelerin Arapça ve Farsça kelimelere nazaran fazla kullanıldığı ve Türkçenin aruz veznine sağlam bir şekilde oturtulduğu görülmüştür. Bunların yanında tercih edilen konu ile kelime, kelime grupları ve cümle yapılarında paralellik olduğu anlaşılmıştır. Gazelin muhtevasının klasik üslubun tüm özelliklerini ihtiva ettiği tespit

edilmiştir. Muhtevanın bir metin bütünlüğü içerisinde olmadığı her beytin kendi içerisinde bir anlam ihtiva ettiği görülmüş ve edebi sanatların konu ve bağlamla da sıkı bir ilişki içerisinde olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ergin, Muharrem (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.

İpekten, Haluk (2018). *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Korkmaz, Zeynep (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Küçük, Sabahattin (1994). *Baki Divanı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Macit, Muhsin (1996). *Divan Şiirinde Ahenk Unsurları*. Ankara: Akçağ Yayınevi.

Mum, Cafer, (2018). "Koca Râgıp Paşa'nın "Söyler" Redifli Gazeli Üzerine Üslûp İncelemesi". *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 118 (233): 105-122.

Saraç, Mehmet, Ali, Yekta (2019). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: Gökkuşbe Yayınları.

Saraç, Mehmet, Ali, Yekta (2016). *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgât*. İstanbul: Gökkuşbe Yayınları.

Sirus, Ş., (1373), *Külliyat-ı Sebki-şinâsi*. Tebriz: İntişârât-ı Firdevs.

Şentürk, Ahmet, Atila, Kartal, Ahmet (2016). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

<https://sozluk.gov.tr/>